

Latvija atliek direktīvas ieviešanu, bet uzņēmumiem jābūt uzmanīgiem

No 2024. gada lielajiem uzņēmumiem un to grupām, kuru konsolidētie ieņēmumi vismaz divos no iepriekšējiem četriem gadiem veido vismaz 750 milj. eiro, būs jāmaksā vismaz 15% no gūtās peļņas. Latvija šīs normas ieviešanu atliek līdz 2030. gadam, bet kritērijiem atbilstošajiem uzņēmumiem jāsāk veikt atbilstoša grāmatvedības uzskaitē

Teksts **Māris Ķirsons**

Foto **Kristaps Kalns/Dienas Mediji**

Ilustrācija **stock.adobe.com**

To paredz spēkā stājusies ES direktīva. SIA *Lursoft* dati rāda, ka pēc 2022. gada pārskatu datiem Latvijā bija tikai piecas kompānijas, kuru neto apgrozījums ir vismaz 750 milj. eiro, tomēr jāreķinās, ka valstī darbojas ārvalstu kompāniju meitas sabiedrības un filiāles, tādēļ tas pēc aptuvenām aplēsēm varētu skart aptuveni 300 uzņēmumu. “Direktīvas prasības

pēc Finanšu ministrijas aplēsēm varētu skart trīs kompānijas, kuru galvenais uzņēmums atrodas Latvijā, un vēl ap 300 ārvalstu kompāniju, tostarp arī komercbanku, uzņēmumu filiāļu, kuras gada pārskatus neiesniedz un negatavo par Latvijā veikto saimniecisko darbību, kas kopumā ir salīdzinoši niecīgs skaits no kopumā Latvijā reģistrētajiem komersantiem, tomēr tie ir nozīmīga tautsaimniecības daļa,” situāciju analizē ZAB *Sorainen* partneris nodokļu un muitas jautājumos Jānis Taukačs. Viņaprāt, tiem uzņēmumiem, uz kuriem šī jaunā prasība attiecas, būtu jābūt ļoti uzmanīgiem, kaut arī Latvijā attiecīgās normas ieviešana līdzās ar Igauniju, Lietuvu, Slovākiju un Maltu ir atlikta. “Uzņēmumu vadībai ir jāizvērtē, vai patiešām tā sešus gadus var neko nedarīt. Baidos apbēdināt, ka tas tā nav,” uzsver J. Taukačs. Viņš atzīst, ka uzņēmumu grupā situācijas var būt ļoti dažādas.

Būtiskās nianšes

“Ja Latvijā ir galvenais grupas uzņēmums, bet citās Eiropas valstīs ir meitas kompānijas, tad tam ir jāseko, lai to klātbūtnes valstīs izpildītu šo prasību, izņemot Baltijas valstis, Slovākiju un Maltu,” skaidro J. Taukačs. Viņš vērš uzmanību, ka tādas ekonomiski spēcīgas valstis kā Lielbritānija, Norvēģija, Japāna, Dienvidkoreja, Kanāda un Austrālija ar 2024. gadu ievieš globālā minimālā uzņēmuma ienākuma nodokļa maksājuma kārtību. “Pieļauju, ka tieši tāpēc jaunā sistēma strauji izplatīsies pa visu pasauli, jo tādas iedzīvināšanu 2021. gadā parakstīja 137 pasaules valstis, vēl jo vairāk, ja ar 2024. gadu uzņēmumu grupām ir jāreķina ieņēmumi visas pasaules mērogā un jāmaksā uzņēmumu ienākuma nodoklis vismaz 15% efektīvās likmes apmērā arī par tām valstīm, kurās gūti ienākumi ārpus ES,” tā J. Taukačs. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka neviena valsts nav ieinteresēta atdot citai valstij, kurā atrodas kompānijas mātes kompānija, maksājamo uzņēmuma ienākuma nodokļa apmēru. “Kāpēc kādai valstij būtu jāatsakās no papildu uzņēmuma ienākuma nodokļa saņemšanas iespējas, vēl jo vairāk, ja attiecīgā nodokļa maksājums tik un tā būs jāveic, bet jau mātes kompānijas mītnes valsts makā?” uz jautājumu, kāpēc valstis būs ieinteresētas šo jauno globālā minimālā uzņēmuma ienākuma nodokļa sistēmu iedzīvināt, atbild J. Taukačs. Viņš gan norāda, ka daudzos gadījumos šo nodokli būs izdevīgāk maksāt, nekā to nemaksāt.

Vienkāršāk samaksāt uzreiz

Visvairāk jāuzmanās tiem Latvijā strādājošajiem uzņēmumiem, kuru galvenais ofiss atrodas ārpus Eiropas Savienības, jo īpaši Lielbritānijā, Norvēģijā, Kanādā, Austrālijā, Japānā un Dienvidkorejā. “Sešu gadu pārejas laiks ir noteikts ES direktīvā un darbojas tikai tajās valstīs, kuras ir ES dalībvalstis, bet

Lai arī Latvija ir izvēlējusies līdz 2030. gadam neievieš globālo minimālo uzņēmuma ienākuma nodokļa likmi 15% apmērā, tomēr šāda pārejas perioda nav Lielbritānijas, Norvēģijas, Kanādas, Austrālijas, Japānas un Dienvidkorejas meitas kompānijām Latvijā jau par 2024. gadu, tātad var nākties maksāt šo UIN, lai neriskētu ar dubulto aplikšanu,

Jānis Taukačs,

ZAB Sorainen partneris nodokļu un muitas jautājumos.

nestrādā minētajās sešās valstīs, kurās šāda pārejas laika nosacījuma nav,” uzsver J. Taukačs. Viņš norāda, ka, piemēram, situācijā, kad galvenais uzņēmums ir Lielbritānijā, bet meitas kompānija – Latvijā, attiecīgā prasība par minimālā uzņēmuma ienākuma nodokļa aprēķināšanu un maksāšanu ir stājusies spēkā jau no 2024. gada. “Tas nozīmē, ka par 2024. gadu Lielbritānijas kompāniju meitas sabiedrībām Latvijā būs jāmaksā uzņēmuma ienākuma nodoklis, lai Lielbritānijā tās mātes sabiedrībai par Latvijā gūto peļņu nebūtu jāpiemaksā starpība līdz 15% likmei, taču tas nenozīmē, ka tāpēc Latvijā uzņēmuma ienākuma nodoklis par meitas kompānijas nopelnīto nebūs jāmaksā,” uz jautājumu, kā tas izpaudīsies, atbild J. Taukačs. Viņš arī norāda, ka minētais fakts tikai padara meitas kompānijas Latvijā situāciju vēl sarežģītāku.

“Vienkāršāk ir samaksāt uzņēmumu ienākuma nodokli par 2024. gadu Latvijā, tādējādi izvairoties no pārsteigumiem ar dubultu nodokļu aplikšanu, kaut arī spēkā ir nodokļu dubultās aplikšanas novēršanas konvencija, taču tā tika konstruēta tad, kad vēl attiecīgā minimālā globālā uzņēmuma ienākuma nodokļa nebija,” uz jautājumu par iespējamo rīcību atbild J. Taukačs. Viņš atzīst, ka minēto iemeslu dēļ nodokļu dubultās neaplikšanas konvencijas un minimāla globālā peļņas nodokļa mijiedarbība pašlaik ir nezināmā teritorija, jo par to nav bijis pat diskusiju.

Piektā gada jautājums

“Ja galvenais uzņēmums ir Eiropas Savienībā, bet Latvijā strādā meitas kompānija, tad spēkā ir ES direktīva, kura tā kā ļauj Latvijā nemaksāt globālo uzņēmuma ienākuma nodokļa minimālo likmi vismaz 15% apmērā vēl vairākus gadus, tomēr Latvijā strādājošajām meitas kompānijām nevajadzētu paļauties uz sešu gadu pārejas laiku, jo tas var būt tikai četrus gadus,” brīdina J. Taukačs. Viņš savu sacīto pamato ar to, ka situācijā, kad galvenais uzņēmums ir citā ES dalībvalstī, ir paredzēts speciāls regulējums tādām uzņēmuma ienākuma nodokļa sistēmām, kādas ir Latvijā un Igaunijā. “Ja, piemēram, galvenais uzņēmums ir Zviedrijā, bet meitas kompānija – Latvijā vai Igaunijā (kur uzņēmuma ienākuma nodokli maksā tikai tad, kad tiek izmaksātas dividendes), tad jāskatās uz četrus gadu periodu, kurā tiek uzskatīts, ka šis nodoklis ir samaksāts. Ja nav samaksāts, tad piektajā gadā mātes kompānijai jāapliek ar uzņēmuma ienākuma nodokli pirmā gada Latvijas meitas kompānijas peļņa un šī nodokļa apmērs jāsamaksā Zviedrijas valsts kasē,” uz lūgumu minēt kādu piemēru ar mātes kompāniju ES atbild J. Taukačs. Viņš norāda, ka pēc šāda piemēra Zviedrijas uzņēmuma mātes kompānija par savas Latvijā esošās meitas kompānijas peļņu 2024. gadā, ja attiecīgs uzņēmumu ienākuma nodoklis nebūs samaksāts Latvijā, Zviedrijas budžetā pārskaitīs attiecīgu nodokļa summu.

Sešu gadu izņēmums

“Interesants stāsts veidosies arī tajos gadījumos, kad mātes kompānija būs Latvijā, bet meitas sabiedrība – Igaunijā un otrādi, jo abās valstīs peļņas nodoklis ir jāmaksā tikai tad, kad tiek izmaksātas dividendes,” secina J. Taukačs. Viņš norāda, ka šajā piemērā uz abu valstu kompānijām darbosies sešu gadu pārejas periods, savukārt nākamajā gadā, tātad 2031. gadā, mātes sabiedrībai būs jāsamaksā peļņas nodoklis par meitas kompānijas kaimiņvalstī gūto peļņu savas juridiskās valsts budžetā. “Tas nozīmē, ka būtībā vienkāršāk un izdevīgāk būs maksāt dividendes un uzņēmuma ienākuma nodokli uzreiz, jo pretējā gadījumā būs risks ar dubultu peļņas nodokļa aplikšanu un maksāšanu,” brīdina J. Taukačs. Viņš pieļauj, ka šīs jaunās sistēmas rezultātā uzņēmumu ienākuma nodokļa ieņēmumi būs lielāki, nekā tie Latvijā ir bijuši līdz šim pēc 2018. gada uzņēmuma ienākuma nodokļa reformas.

Jārēķina jau šogad

Nodokļu eksperts brīdina, ka Latvijā strādājošajām kompānijām būs pienākums sniegt informāciju citu valstu kompānijām par gūto peļņu tieši Latvijā un attiecīgu globālā uzņēmuma ienākuma nodokļa aprēķinu. “Tas nozīmē, ka Latvijā strādājošajiem uzņēmumiem (vai to grupām), kuru pašu neto apgrozījums pārsniedz 750 milj. euro vai arī to gada ienākumi ir mazāki, bet tas ir uzņēmumu grupas dalībnieks, tam atbilstoši jaunajām prasībām paralēli ir jāveic grāmatvedības aprēķins par globālā minimālā uzņēmumu ienākuma nodokļa apmēru līdztekus jau pašreizējam Latvijā esošajam uzņēmuma nodokļa aprēķinam,” brīdina J. Taukačs. Viņaprāt, grāmatvežiem un arī nodokļu konsultantiem darba būs vairāk. “Lielu investīciju gadījumā, protams, tiek vērtēts, vai vispār konkrētajā gadā meitas kompānijai ir reāla peļņa, ko regulē ES direktīvā iestrādātie nosacījumi, kuri atvieglo situāciju tiem, kuri investē naudu apstrādes rūpniecībā un citos kapitālietilpīgos segmentos, nevis tirdzniecības darījumos,” uzsver J. Taukačs. Viņš savu sacīto pamato ar direktīvā noteikto ikgadējo samazinājumu aktīviem par 8%, bet darba algām – par 10%, ko var nelikt aprēķinos. “Tie pārejas laikā – piecos gados – samazināsies līdz attiecīgi 5% materiālajiem aktīviem un 5% darba algām,” tā J. Taukačs.